

Nr 46.

Utlåtande med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan om anslag till Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Statens försöksgårdar jämte i ämnet väckta motioner.

I årets statsverksproposition (IX ht, p. 26) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att dels godkänna de förslag som i propositionen framlagts beträffande Gisselås försöksgård, dels ock till Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Statens försöksgårdar för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 192 000 kronor.

Utskottet har i detta sammanhang behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 168 av herr *Påls-son m. fl.* samt II: 217 av herr *Jonsson* i Järvsand *m. fl.* i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte, för att ge tid till ytterligare överväganden om användningen av Gisselås försöksgård, låta anstå med beslut om nedläggande och försäljning av gården samt följaktligen till Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Statens försöksgårdar för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 204 000 kronor.

Beträffande det närmare innehållet i motionerna får utskottet hänvisa till dessa.

Till utskottet har inkommit en den 13 maj 1952 dagtecknad skrift från *kommunalfullmäktige i Hammerdals kommun*. Vidare har *överinspektören för försöksväsendet* till utskottet överlämnat en den 16 maj 1952 dagtecknad promemoria, avseende försöksverksamheten vid Gisselås m. m.

Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök har i skrivelse den 31 augusti 1951 hemställt, att anslaget, som för innevarande budgetår är uppfört med ett belopp av 171 400 kronor, skall höjas med 80 400 kronor. Av ökningen ha 45 300 kronor avsetts för försöksverksamheten och 35 100 kronor för investeringar.

I propositionen har i detta sammanhang vidare anmälts dels en skrivelse den 17 januari 1951 från *högskolestyrelsen* rörande förvärv av vissa skogsfastigheter för Gisselås försöksgård, dels ock en framställning den 5 februari 1951 från *kommunalfullmäktige i Hammerdals kommun*. I sin framställning ha kommunalfullmäktige anhållit, att verksamheten vid Gisselås försöksgård skall fortsätta samt att gården skall upprustas i enlighet med det förslag, som framlagts av 1949 års försöksgårdskommitté i dess betänkande den 20 december 1949.

Departementschefen har anfört följande.

»Jag torde först få upptaga den sedan några år aktuella frågan, huvuvida Gisselås försöksgård alltjämt bör ingå i det statliga försöksgårdsväsendet

eller huruvida den där bedrivna försöksverksamheten bör nedläggas. Vid bedömning av detta spörsmål bör enligt min mening först och främst hållas i minnet, att en fortsatt verksamhet vid gården torde erfordra betydande kapitalinvesteringar. Jag torde i detta hänseende få erinra om att 1949 års försöksgårdskommitté uppskattat investeringsbehovet till icke mindre än 188 000 kronor. Vidare bör beaktas, att det ekonomiska driftsresultatet vid gården i stort sett varit dåligt, mycket beroende på att gården totalt saknar skog och odlad fastmarksjord. En del av nyssnämnda belopp har också avsetts för inköp av jord och skog till gården. Slutligen torde böra observeras, att den vid Gisselås bedrivna försöksverksamheten avser förhållanden, som gälla endast för vissa speciella delar av Norrland.

Nu angivna synpunkter tala uppenbarligen närmast för att gården bör nedläggas såsom försöksgård. Denna åsikt har även vid ett tidigare tillfälle uttalats av min företrädare i ämbetet (prop. nr 76/1950 s. 13). Vid noggrant överbäggande av frågan har jag för min del likaledes kommit till denna uppfattning. Avgörande för mig har härvid varit — utom nyssnämnda mera ekonomiska synpunkter — det förhållandet, att några större nackdelar för försöksväsendet icke synas behöva uppstå på grund härav. Sedan Röbbäcksdalsutredningen den 17 november 1951 avgivit betänkande rörande utbyggnad av en central forskningsinstitution för norrländska jordbruksfrågor m. m., innefattande bland annat en ny försöksgård, är det nämligen min avsikt att senare för riksdagen framlägga på betänkandet grundade förslag i detta ämne. Därest denna nya försöksgård tillkommer, torde så goda forskningsmöjligheter beträffande de norrländska jordbruksproblemen komma att stå till buds, att ett nedläggande av Gisselås icke bör innebära någon mera betydande förlust för försöksgårdsväsendet. Det torde för övrigt bli möjligt att vid den nya försöksgården i någon mån även beakta de försöksfrågor, som hittills behandlats vid Gisselås.

Jag anser mig sålunda böra föreslå, att Gisselås försöksgård skall nedläggas från och med den tidpunkt, som Kungl. Maj:t framdeles torde närmare få bestämma. Sedan verksamheten avvecklats synes gården böra försäljas. Denna fråga torde jag emellertid sedermera åter få anmäla för Kungl. Maj:t. Vad angår de personella och materiella resurserna vid gården böra dessa efter nedläggandet stå till förfogande för försöksgårdsväsendet i övrigt. Härvid torde böra iakttagas, att ifrågavarande personal och materiel i första hand böra utnyttjas för de norrländska försöksproblemen. I övrigt torde det få ankomma å Kungl. Maj:t att, efter förslag av styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök, meddela de närmare föreskrifter rörande avvecklingen och därmed sammanhängande spörsmål, som må befinnas erforderliga.

Vad härefter angår högskolestyrelsens anslagsäskanden för nästa budgetår torde, såsom styrelsen anför, en höjning av det för försöksverksamheten avsedda beloppet erfordras på grund av de ökade löne- och materielkostnaderna. För min del anser jag emellertid en uppräknig med 20 procent eller med 20 600 kronor tillräcklig. Jag delar vidare styrelsens uppfattning,

att resurserna vid Öjebyns försöksgård böra utnyttjas bättre än vad nu är fallet och att sålunda verksamheten vid denna gård bör utvidgas. Någon ökning av medelsanvisningen under förevarande anslag torde detta dock icke behöva föranleda, enär för ändamålet lämpligen kan disponeras den besparing som uppstår genom nedläggandet av Gisselås försöksgård. Kostnaderna för försöksverksamheten skulle alltså behöva upptagas till (102 800 + 20 600 =) 123 400 kronor för nästa budgetår.

Till kostnader för investeringar böra enligt min mening anvisas oförändrat 55 000 kronor. Av detta belopp böra 6 000 kronor avses för de ifrågasatta dräneringsåtgärderna vid Lanna försöksgård. Då enligt förut omförmälda investeringsplan 84 100 kronor beräknats skola anvisas till investeringskostnader för budgetåret 1952/53, skulle den av mig nu förordade medelsanvisningen nödvändiggöra vissa inskränkningar i nämnda plan. Härvid är emellertid först att märka, att vid bifall till mitt förslag om att nedlägga Gisselås investeringskostnaderna för denna gård, uppgående till cirka 9 000 kronor, bortfalla. Vidare är i sagda plan upptagen en del utrustning — exempelvis en jeep vid Lanna försöksgård för 7 000 kronor — som det ej kan anses vara oundgängligen nödvändigt att anskaffa omedelbart. I realiteten torde det därför bli möjligt att i det väsentliga fullfölja planen.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat skulle anslaget till statens försöksgårdar för nästa budgetår behöva uppföras med (171 400 + 20 600 =) 192 000 kronor.»

Utskottet. Försöksverksamheten vid Gisselås påbörjades av Svenska mosskulturföreningen i början av 1920-talet. Vid denna tid hade myrodlingarna nått en avsevärd utbredning i de inre delarna av Norrland, och ett starkt intresse förelåg att stödja och förbättra dessa odlingar. Gisselås försöksgård, som år 1939 övertogs av staten, har otvivelaktigt varit av stort värde när det gällt att lösa de speciella problem, som föreligga i dessa trakter, exempelvis beträffande avdikning, bearbetning och gödsling av myrjord. Även om — såsom departementschefen påpekat — gårdens ekonomiska driftsresultat i stort sett varit dåligt, måste därför i detta sammanhang jämväl beaktas de ekonomiska fördelar, som försöksarbetet vid gården och den i samband därmed bedrivna upplysningsverksamheten medfört för angivna delar av det norrländska jordbruket.

Såsom 1949 års försöksgårdskommitté framhållit ha emellertid under senare år vunna erfarenheter visat, att myrodlingarna i Norrlands inre delar genom samverkan av skilda faktorer icke kommit att motsvara de stora förväntningar man tidigare ställt på dem. På grund härav kan konstateras, att jordbruk med enbart myrjord — åtminstone inom de områden, varom här är fråga — numera sakna ekonomisk bärkraft. Uppodlingen av sådan jord har därför starkt avtagit i dessa landsdelar.

Vid nu angivna förhållanden synes Gisselås försöksgård icke längre äga samma betydelse som tidigare. I detta sammanhang kan man icke heller bortse från de olägenheter, som äro förknippade med att gården helt saknar

fastmark och genom sitt läge i mycket hög grad är utsatt för frost. Den stora kapitalinvestering, som erfordras för gårdens upprustning, torde därför icke uppvägas av de vinster gårdens verksamhet numera kan tillföra jordbruket. Med hänsyn härtill har utskottet — som den 13 maj 1952 avlagt ett besök vid Gisselås — efter närmare överväganden funnit sig i princip kunna biträda departementschefens förslag, att verksamheten vid gården skall nedläggas.

Utskottet finner emellertid angeläget, att försöksverksamhet även i fortsättningen kommer att bedrivas i fråga om de speciella jordbruksproblem, som föreligga i det inre av Norrland. Oavsett vad utskottet nyss anfört rörande myrodlingens minskade betydelse i dessa trakter måste nämligen beaktas, att myrmarkerna alltjämt äga ett icke ringa värde såsom komplement till jordbruk med fastmarksjord. I likhet med försöksgårdskommittén vill utskottet sålunda erinra, att de norrländska jordbruken i hög grad basera sin ekonomi på animalieproduktion, därvid de odlade myrarna lämna ett värdefullt tillskott av foderväxter. Vidare föreligga i berörda delar av Norrland andra särskilda problem, som sammanhånga med jordens beskaffenhet och frostlänthet samt övriga av klimatiska förhållanden betingade faktorer. På grund av de olikheter i fråga om jordmån och klimat, som råda mellan inlandet och kustområdena, torde dessa spörsmål knappast i någon större utsträckning kunna utforskas vid den nya försöksgården i Röbbäcksdalen.

Av anförda skäl vill utskottet förorda, att genom Kungl. Maj:ts försorg en utredning skall komma till stånd rörande möjligheterna att i samband med nedläggandet av Gisselås försöksgård till annan plats i Jämtland förlägga försöksverksamhet beträffande jordbruksproblemen i Norrlands inland. Dessa försök synas lämpligen böra bedrivas såväl å fastmarksjord som i viss utsträckning även å myrjord. Med hänsyn härtill torde vid utredningen böra prövas, om icke någon del av det till Gisselås försöksgård hörande markområdet även framdeles kan tagas i anspråk för ifrågavarande verksamhet. Den sålunda förordade utredningen synes lämpligen kunna uppdragas åt styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök i samråd med hushållningssällskapet i Jämtlands län. Utskottet förutsätter, att utredningen kommer att slutföras i sådan tid att, om så skulle erfordras, förslag i ämnet kan föreläggas nästa års riksdag.

I avvaktan på utredningens resultat synes det utskottet önskvärt, att vid Gisselås pågående försök fullföljas i den utsträckning som är möjlig. Med anledning av vad i denna del yrkas i motionerna I: 168 och II: 217 vill utskottet därför förorda, att Gisselås tills vidare under budgetåret 1952/53 skall bibehållas såsom statlig försöksgård.

Till följd härav torde det till försöksverksamheten vid statens försöksgårdar avsedda beloppet böra höjas med 12 000 kronor utöver vad departementschefen förordat. Då Kungl. Maj:ts anslagsäskanden i övrigt icke föranleda någon erinran från utskottets sida, tillstyrker utskottet alltså motionärernas hemställan, att ifrågavarande anslag skall uppföras med sammanlagt 204 000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,
att riksdagen må

1) i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 168 och II: 217, såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet förordat beträffande försöksverksamheten vid Gisselås och därmed sammanhängande spörsmål;

2) i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 168 och II: 217, i denna del, till *Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Statens försöksgårdar* å riksstaten för budgetåret 1952/53 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 204 000 kronor.

Stockholm den 20 maj 1952.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Jon Jonsson, Bertil Andersson, Sundberg*, Ernst Hjalmar Nilsson, Osvald, Mossberger, Franzén och Björnberg; samt

från andra kammaren: herrar Johnsson i Kastanjegården, Pettersson i Dahl, Jacobson i Vilhelmina, Antby, Hæggbloom, Jonsson i Järvsand, Ahlsten, Nilsson i Varuträsk, Lindström och fru Lindskog.

* Ej närvarande vid justeringen.